

Helsinki, Kööpenhamina, Oslo, Tukholma, 22. lokakuuta 2002 1(29)

Osavuositiedot tammi-syyskuu 2002

Kehitys vakaata

- Kolmannen neljänneksen liikevoitto oli 399 miljoonaa euroa, kasvua 18 prosenttia toiseen neljännekseen verrattuna
- Tuotot laskivat edellisneljänneksestä prosentin 1 406 miljoonaan euroon. Rahoituskate nousi ja palkkiotuotot laskivat
- Kulut pysyivät toisen neljänneksen tasolla
- Luottotappiot olivat 66 miljoonaa euroa (56 miljoonaa euroa), mikä vastaa vuositasolla 0,18 prosenttia luotonannosta
- Osakekurssien lasku heikensi vakuutustoiminnan tulosta
- Tulos oli 193 miljoonaa euroa (107 miljoonaa euroa). Eläkesäätiön vastuuvajeen kattamiseen tehty lisävaraus pienensi tulosta 120 miljoonaa euroa

Yhdistymisprosessia nopeutetaan ja tehostetaan

- Lars G Nordström nimitettiin konsernijohtajaksi
- Konsernin johtoryhmän kokoonpano uudistettiin
- Konserniin perustettiin uusi toiminto, konserniprocesstit ja -teknologia, joka koordinoi, nopeuttaa ja tehostaa yhdistymisprosessia

Entistä enemmän huomiota tulosten jatkuvaan parantamiseen

- Kustannustehokkuutta parannettava
- Herkkyyttä pääomamarkkinoiden heilahteluille vähennettävä
- Luottokannan laatu pidettävä vakaana
- Pääoman käyttöä tehostettava ja tasetta vahvistettava

”Liiketoimintamme tulos on kehittynyt vakaasti vaikeasta markkinatilanteesta huolimatta. Tärkeysjärjestyksessä etusijalla on nyt kustannustehokkuuden ja tuloksen parantaminen. Meidän on sen vuoksi entisestään nopeutettava niin yhdistymisprosessia kuin konsernin muutakin toimintaa. Meidän on myös kohdennettava konsernin toiminta entistä tarkemmin”, sanoo Nordean konsernijohtaja Lars G Nordström.

Nordea on Pohjoismaiden ja Itämeren alueen johtava finanssipalvelukonserni. Konsernilla on kolme liiketoiminta-alueita: vähittäispankki, suuret yritys- ja yhteisöasiakkaat sekä varallisuudenhoito ja henkivakuutus. Nordealla on yli 10 miljoonaa asiakasta ja 1 245 konittoria. Nordealla on toimintaa 24 maassa. Konserni on maailman johtava Internet-pankkipalveluiden tarjoaja ja sillä on 3,2 miljoonaa verkkopankkiasiakasta. Nordea noteerataan Helsingin, Kööpenhaminan ja Tukholman pörsseissä.

Liiketoiminta-alueisiin perustuva tuloslaskelma¹

	7-9	4-6	Muutos	1-9	1-9	Muutos	1-12 ²
Miljoonaa euroa	2002	2002	%	2002	2001	%	2001
Rahoituskate	874	855	2	2 566	2 613	-2	3 465
Palkkiotuotot	371	396	-6	1 147	1 053	9	1 432
Arvopaperikauppa	127	137	-7	400	415	-4	543
Muut tuotot	34	37	-8	100	126	-21	165
Tuotot yhteensä	1 406	1 425	-1	4 213	4 207	0	5 605
Henkilöstökulut	-521	-514	1	-1 541	-1 396	10	-1 878
Muut kulut	-404	-408	-1	-1 211	-1 092	11	-1 511
Kulut yhteensä	-925	-922	0	-2 752	-2 488	11	-3 389
Tulos ennen luottotappioita	481	503	-4	1 461	1 719	-15	2 216
Luottotappiot	-66	-56	18	-185	-317	-42	-373
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksesta	4	17	-76	36	60	-40	95
Tulos ennen sijoitus- ja vakuutustoiminnan tulosta	419	464	-10	1 312	1 462	-10	1 938
Sijoitustoiminnan tulos, pankkitoiminta	39	31		81	146		172
Henkivakuutustoiminnan tulos	-13	-26		-42	-21		-17
Vahinkovakuutustoiminnan tulos	-4	-87		-122	-19		-18
Liikearvopoistot	-42	-44	-5	-128	-108	19	-147
Liikevoitto	399	338	18	1 101	1 460	-25	1 928
Varaus eläkesäätiön vastuuvajeen kattamiseksi	-120	-152		-272	-		-
Verot	-86	-79		-265	-415		-360
Vähemmistöosuus	0	0		0	0		0
Tulos	193	107	81	564	1 045	-46	1 568

Tunnusluvut¹

Osakekohtainen tulos, euroa	0,07	0,04		0,19	0,35		0,53
Osakekurssi, euroa, kauden lopussa	4,05	5,49		4,05	5,34		5,97
Osakekohtainen oma pääoma, euroa	3,92	3,90		3,91	3,77		4,00 ³
Osakkeiden määrä ⁴ , miljoonaa	2 928	2 963		2 928	2 964		2 965
Oman pääoman tuotto, ilman liikearvoa ⁵ , %	11,1	5,7		10,0	17,3		19,2
Luotonanto, miljardia euroa	147	143		147	134		138
Yleisön talletukset, miljardia euroa	91	90		91	81		83
Oma pääoma, miljardia euroa	12	12		12	11		12 ³
Taseen loppusumma, miljardia euroa	252	251		252	231		242
Hoidossa oleva varallisuus, miljardia euroa	93	100		93	87		105
Kulu/tuotto-suhde, pankkitoiminta ⁶ , %	64	63		64	56		58
Ensisijaisen oman pääoman osuus riskisijoituksista, %	7,0	7,4		7,0	6,9		7,3
Vakavaraisuussuhde, %	9,0	8,9		9,0	9,3		9,1
Riskisijoitukset, miljardia euroa	137	136		137	134		136

¹ Vahinkovakuutustoiminnan myynnin jälkeen liiketoiminta-alueisiin perustuvan tuloslaskelman esitystapaa on muutettu. Vahinkovakuutus- ja henkivakuutustoiminnan tulos esitetään kumpikin yhtenä eränä, johon sisältyvät kaikki toimintaan liittyvät tuotot ja kulut lukuun ottamatta liikearvoa. Lisäksi henkivakuutustoiminnan tilinpäätösperiaatteita muutettiin kolmannella neljänneksellä. Konsernitilinpäätöksessä kunkin juridisen yksikön sijoituksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena, kun ne arvostetaan hankinta-arvoon tai sitä alempaan markkina-arvoon. Aikaisemmin arvostusperiaatetta sovellettiin eräissä juridisissa yksiköissä kuhunkin yksittäiseen arvopaperiin. Vertailutiedot vuodelta 2002 on muutettu vastaamaan uutta käytäntöä.

² Postgirot Bank on mukana luvuissa joulukuusta 2001 alkaen.

³ Kauden lopussa (vuoden 2001 osingon maksun jälkeen).

⁴ Kauden lopussa. Tammi-syyskuussa 2002 osakkeita oli keskimäärin 2 963 miljoonaa laimennusvaikutuksen jälkeen.

⁵ Ilman liikearvopoistoja. Jäljellä oleva liikearvo on vähennetty omasta pääomasta.

⁶ Ennen luottotappioita ja liikearvopoistoja.

Neljännesvuosittainen kehitys¹

Miljoonaa euroa	Liite	7-9 2002	4-6 2002	1-3 2002	10-12 2001	7-9 2001
Rahoituskate		874	855	837	852	856
Palkkiotuotot ja -kulut	1	371	396	380	379	322
Arvopaperikauppa		127	137	136	128	131
Muut tuotot		34	37	29	37	36
Tuotot yhteensä		1 406	1 425	1 382	1 396	1 345
Henkilöstökulut		-521	-514	-506	-482	-467
Muut kulut		-404	-408	-399	-419	-354
Kulut yhteensä	2	-925	-922	-905	-901	-821
Tulos ennen luottotappioita		481	503	477	495	524
Luottotappiot		-66	-56	-63	-56	-213
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksesta		4	17	15	35	29
Tulos ennen sijoitus- ja vakuutustoiminnan tulosta		419	464	429	474	340
Sijoitustoiminnan tulos, pankkitoiminta		39	31	11	28	-4
Henkivakuutustoiminnan tulos		-13	-26	-3	4	-49
Vahinkovakuutustoiminnan tulos		-4	-87	-31	1	-24
Liikearvopoistot		-42	-44	-42	-39	-35
Liikevoitto		399	338	364	468	228
Varaus eläkesäätiön vastuuvajeen kattamiseksi		-120	-152	-	-	-
Verot		-86	-79	-100	55	-65
Vähemmistöosuus		0	0	0	0	2
Tulos		193	107	264	523	165
Osakekohtainen tulos, euroa		0,07	0,04	0,09	0,18	0,06
Osakekohtainen tulos 12 edeltävältä kuukaudelta, euroa		0,38	0,37	0,49	0,53	0,46

Liite 1 **Palkkiotuotot ja -kulut**, miljoonaa euroa

Arvopaperivälitys	38	46	55	76	56
Varallisuudenhoito/rahastot	101	115	126	115	104
Arvopapereiden liikkeeseenlasku	6	5	4	9	7
Luotonanto	86	91	87	84	84
Talletukset ja maksujenvälitys	189	183	157	139	130
Valuutanvaihto	11	10	8	8	9
Muut palkkiotuotot	33	35	26	33	14
Palkkiokulut	-85	-83	-77	-79	-77
Palkkiotuotot ja -kulut mukaan lukien sijoitustoiminta josta sijoitustoiminnan tulos	379	402	386	385	327
Palkkiotuotot ja -kulut	371	396	380	379	322

Liite 2 **Kulut**, miljoonaa euroa

Henkilöstökulut ²	523	515	506	484	469
Tietotekniikkakulut ³	111	113	103	107	94
Markkinointikulut	21	36	23	34	20
Posti-, puhelin- ja toimistokulut	50	52	60	54	45
Vuokratulot, rakennukset ja kiinteistökulut	79	74	71	81	72
Muut kulut	146	139	152	152	133
Kulut mukaan lukien sijoitustoiminta josta sijoitustoiminnan osuus	930	929	915	912	833
Kulut yhteensä	925	922	905	901	821

¹ Vahinkovakuutustoiminnan myynnin jälkeen liiketoiminta-alueisiin perustuvan tuloslaskelman esitystapaa on muutettu. Vahinkovakuutus- ja henkivakuutustoiminnan tulos esitetään kumpikin yhtenä eränä, johon sisältyvät kaikki toimintaan liittyvät tuotot ja kulut lukuun ottamatta liikearvoa. Lisäksi henkivakuutustoiminnan tilinpäätösperiaatteita muutettiin kolmannella neljänneksellä.

Konsernitilinpäätöksessä kunkin juridisen yksikön sijoituksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena, kun ne arvostetaan hankinta-arvoon tai sitä alempaan markkina-arvoon. Aikaisemmin arvostusperiaatetta sovellettiin eräissä juridisissa yksiköissä kuhunkin yksittäiseen arvopaperiin. Vertailutiedot vuodelta 2002 on muutettu vastaamaan uutta käytäntöä.

² Tulokseen perustuvia henkilöstökuluja, mukaan lukien voittopalkkiojärjestelmä, oli 20 miljoonaa euroa vuoden 2002 kolmannella neljänneksellä (18 miljoonaa euroa toisella neljänneksellä).

³ Sisältää tietokone- ja huoltokulut sekä konsulttien palkkiot. Kokonaisuudessaan tietotekniikkakulut (vakuutustoiminnan kulut sekä henkilöstö- ja muut vastaavat kulut mukaan lukien) olivat kolmannella neljänneksellä 202 miljoonaa euroa (220 miljoonaa euroa toisella neljänneksellä).

Konserni

Yhteenveto

Konsernin vahinkovakuutustoiminnan myynnin jälkeen henkivakuutustoiminnan tulos esitetään konsernituloslaskelmassa yhtenä eränä. Henkivakuutus- ja vahinkovakuutustoiminnan luvut vertailuajanjaksoilta on muutettu tämän käytännön mukaisiksi.

Liikevoitto kasvoi 18 prosenttia ja oli 399 miljoonaa euroa. Edellisneljänneksen liikevoittoa heikensivät nyt jo myydyin vahinkovakuutustoiminnan tappiot. Osakemarkkinoiden heikko kehitys jatkui, mikä vaikutti konsernin henkivakuutustoimintaan negatiivisesti. Konsernin liiketoiminnan tuotot ja kulut kehittyivät vuoden kolmannella neljänneksellä vakaasti edellisneljänneeseen verrattuna.

Tuotot yhteensä pienentyivät prosentin. Rahoituskate kasvoi, kun taas palkkiotuotot supistuivat. Kulut olivat samalla tasolla kuin vuoden toisella neljänneksellä.

Tulos ennen sijoitus- ja vakuutustoiminnan tulosta oli 419 miljoonaa euroa eli 10 prosenttia vähemmän kuin edellisneljänneksellä.

Ruotsin eläkesäätiön vastuuvajeen kattamiseksi tehty 120 miljoonan euron lisävaraus pienensi tulosta ennen veroja.

Vuosineljänneksen tulos oli 193 miljoonaa euroa, joka vastaa 0,07 euron osakekohtaista tulosta. Oman pääoman tuotto ilman liikearvon vaikutusta oli 11,1 prosenttia ja 12 viime kuukauden osakekohtainen tulos 0,38 euroa.

Kolmas neljännes

Epävarmuus maailmantalouden kääntymisestä nousuun lisääntyi neljänneksen aikana, kun aiemmin odotettu elpyminen on viivästynyt.

Markkinaolot olivat kolmannen neljänneksen aikana edellisneljänneksen tapaan melko heikot. Taloudellinen tilanne säilyi pääosin muuttumattomana ja korot pysyivät matalina, mikä lisäsi paineita tuottojen alenemiseen. Myös osakekurssien jyrkkä lasku sekä Pohjoismaissa että muualla maailmassa vaikutti tuottoihin kielteisesti.

Luotonanto kasvoi 3 prosenttia. Talletukset lisääntyivät prosentin, kun asiakkaat siirsivät varojaan riskittömämpiin sijoituskohteisiin. Kahdentoista viime kuukauden aikana luotonanto kasvoi 10 prosenttia ja talletukset 12 prosenttia.

Tuotot

Rahoituskate nousi 874 miljoonaa euroon luotonannon ja talletusten kasvun seurauksena (855 miljoonaa euroa vuoden 2002 toisella neljänneksellä). Lyhyet korot laskivat hieman edellisneljänneksen tasolta. Luotto- ja talletusmarginaalit pysyivät pääosin ennallaan.

Vähittäispankin keskimääräiset luottomarginaalit supistuivat jonkin verran asuntoluottojen lisääntymisen seurauksena. Näihin luottoihin liittyvät riskit ovat pienemmät kuin muissa luotoissa ja marginaalit siksi kapeat. Vaikutusta lievensi kuitenkin suurten yritysasiakkaiden luottomarginaalien kasvu. Talletusmarginaalit pysyivät ennallaan.

Pohjoismaiset ja kansainväliset osakeindeksit kehittyivät erittäin heikosti neljänneksen aikana. Pohjoismaiset indeksit laskivat keskimäärin 22 prosenttia. Vaihto Pohjoismaiden pörseissä pienentyi keskimäärin 21 prosenttia.

Palkkiotuotot olivat 371 miljoonaa euroa (396 miljoonaa euroa). Palkkiotuotot maksuliikenteestä kasvoivat edelleen. Varallisuudenhoidosta ja arvopaperivälityksestä saadut palkkiotuotot pienentyivät osakemarkkinoiden heikon kehityksen myötä. Hoidossa olevaa varallisuutta oli 93 miljardia euroa eli 7 prosenttia vähemmän kuin edellisneljänneksellä. Neljänneksen aikana saatiin nettomääräisesti hoidettavaksi uutta varallisuutta, vaikka osakemarkkinoiden kehitys oli heikkoa ja asiakkaat siirsivät varojaan riskittömämpiin tuotteisiin.

Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot olivat yhteensä 127 miljoonaa euroa (137 miljoonaa euroa). Erään sisältyi pääasiassa asiakkaiden kanssa käydystä valuutta- ja johdannaiskaupasta saatuja tuottoja.

Muut tuotot olivat 34 miljoonaa euroa (37 miljoonaa euroa). Suurin osa muista tuotoista oli kiinteistöihin liittyviä tuottoja.

Kulut

Kulut yhteensä olivat 925 miljoonaa euroa (922 miljoonaa euroa) eli lähes ennallaan edellisneljänneeseen verrattuna.

Kolmannen neljänneksen tulokseen kirjattiin 13 miljoonan euron kertaluonteinen kulu, joka pääosin liittyy Nordea Securities -tytäryhtiössä toteutettaviin henkilöstövähennyksiin. Tämän erän vaikutusta tasapainotti toiminnan lievä hiljeneminen; muun muassa sijoitukset kehityshankkeisiin jäivät neljänneksen aikana aiempaa pienemmiksi.

Uudelleenjärjestelyvarausta purettiin neljänneksellä 15 miljoonaa euroa.

Luottotappiot

Luottotappioita oli 66 miljoonaa euroa (56 miljoonaa euroa). Yleinen luottotappiovaraus pieneni 16 miljoonaa euroa, kun CIB:n liiketoiminta-alueella purettiin yleisestä luottotappiovarauksesta jäljellä olleet 26 miljoonaa euroa ja kun konsernitason varauksista lisättiin 10 miljoonaa euroa. Luottotappiot olivat vuositason 0,18 prosenttia

luotonannosta. Koko vuoden 2001 luottotappiot olivat 0,29 prosenttia luotonannosta.

Pääomaosuusmenetelmällä yhdistelty yritykset

Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksesta oli 4 miljoonaa euroa (17 miljoonaa euroa). Vähennyksen syynä oli konsernin omistamista Real Invest Oy:n osakkeista tehty 16 miljoonan euron arvonalennus.

Arvonalennus tehtiin, kun Real Invest päätti myydä kiinteistöomaisuutensa.

Sijoitustoiminnan tulos, pankkitoiminta

Pankkitoimintaan liittyvän sijoitustoiminnan tulos oli 39 miljoonaa euroa (31 miljoonaa euroa). Konsernin varainhallinnan sijoitustoiminnan tulos oli positiivinen. Aktiivisesta riskisijoittamisesta ja joukkolainasijoituksista saadut tuotot ylittivät osakesijoituksista aiheutuneet tappiot. Lisäksi erään sisältyi perintäyhtiö Contant Oy:n myynnistä saatu 22 miljoonan euron myyntivoitto.

Vakuutustoiminta

Nordea ilmoitti 30. syyskuuta, että vahinkovakuutustoiminnan myynti Tryg i Danmark smba:lle oli toteutettu. Taloudellinen vastuu toiminnasta siirtyi Trygille jo 1. heinäkuuta 2002.

Kauppan loppuun saattamiseksi ja tulevaan kehitykseen liittyvän epävarmuuden välttämiseksi siirretyn omaisuuden arvoon tehtiin lopulliset tarkistukset, joiden seurauksena Nordealle syntyi lisätappiota 4 miljoonaa euroa. Se on kirjattu konsernin kolmannen neljänneksen tulokseen.

Vahinkovakuutustoiminnan myynnin jälkeen henkivakuutustoiminnan tulos on yhdistelty konsernitilinpäätökseen yhtenä eränä. Henkivakuutus- ja vahinkovakuutustoiminnan luvut vertailuajanjaksoilta on muutettu tämän käytännön mukaisiksi.

Lisäksi henkivakuutustoimintaan sovellettavia konsernin tilinpäätösperiaatteita muutettiin kolmannella neljänneksellä. Kunkin juridisen yksikön sijoituksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena, kun ne arvostetaan hankinta-arvoon tai sitä alempaan markkina-arvoon. Vertailuluvut vuoden 2002 alkupuoliskolta on muutettu vastaamaan tätä käytäntöä. Muutos parantaa henkivakuutustoiminnan tulosta vuoden kuudelta ensimmäiseltä kuukaudelta 16 miljoonaa euroa. Ensimmäisen neljänneksen tulokseen vaikutus on -7 miljoonaa euroa ja toisen neljänneksen tulokseen 23 miljoonaa euroa.

Kolmannella neljänneksellä henkivakuutustoiminnan tulos oli -13 miljoonaa euroa (-26 miljoonaa euroa). Nettomaksutulo pienentyi edellisneljänneksestä 22 prosenttia. Osakemarkkinoiden laskeva kehitys heikensi sijoitustoiminnan tulosta ja tuotot jäivät pienemmiksi kuin

vakuutuksenottajille taattu tuotto. Varausten purku ei kattanut eroa kokonaisuudessaan.

Eläkesitoumukset

Ruotsin eläkesäätiön vastuuvaje kasvoi 78 miljoonaa euroa, kun osakemarkkinoiden heikko kehitys jatkui. Lisäksi vastuiden kasvuun liittyvät palkkojen perusteella määräytyvät maksut olivat 42 miljoonaa euroa. Kolmannen neljänneksen tulokseen kirjattiin tämän vuoksi 120 miljoonan euron varaus, joka pienensi vastaavasti tulosta ennen veroja.

Kannatusmaksu mukaan lukien konsernin eläkelaitosten sijoitusten käyvät arvot ylittivät niiden vastuuvelat 33 miljoonalla eurolla syyskuun lopussa. Lokakuun 18. päivänä vastaava luku oli 56 miljoonaa euroa.

Verot

Neljänneksen verot perustuvat arvioon konsernin todellisesta veroasteesta. Veroja kirjattiin kolmannelta neljännekseltä yhteensä 86 miljoonaa euroa.

Tulos

Tulos oli 193 miljoonaa euroa (107 miljoonaa euroa). Edellisneljänneksen tulosta heikensivät nyt jo myydyt vahinkovakuutustoiminnan tappiot.

Vertailu vuoden 2001 tammi-syyskuuhun

Vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden liikevoitto oli 359 miljoonaa euroa pienempi kuin vastaavana ajanjaksona vuotta aiemmin. Tuloksen heikentyminen aiheutui pääasiassa edellisvuoden suuremmista talletusmarginaaleista ja tämän vuoden vaikean markkinatilanteen vaikutuksesta pankkitoiminnan tuottoihin. Tämän seurauksena tuotot pysyivät ennallaan, vaikka liiketoiminnan volyymit kasvoivat. Lisäksi osakemarkkinoiden epäsuotuisa kehitys kasvatti vakuutustoiminnan tappioita tänä vuonna.

Kun Postgirot Bankin vaikutusta ei oteta huomioon, tuotot pienenevät 6 prosenttia ja kulut kasvoivat prosentin.

Luottotappioita oli huomattavasti vähemmän kuin edellisvuonna, jolloin vertailulukua kasvatti pääasiassa 100 miljoonan euron yleinen luottotappiovaraus.

Pankkitoiminnan kulu/tuotto-suhde oli 64 prosenttia (56 prosenttia). Ilman sijoitustoiminnan tulosta pankkitoiminnan kulu/tuotto-suhde oli 65 prosenttia (59 prosenttia). Postgirot Bankin vaikutus lukuun oli noin 2 prosenttiyksikköä.

Luottokannan laatu

Epävarmoja saamia oli neljänneksen lopussa 846 miljoonaa euroa (875 miljoonaa euroa), joka on 0,6 prosenttia (0,6 prosenttia) luotonannosta.

Luottojen asiakasryhmäkohtainen jakauma pysyi ennallaan. Noin 60 prosenttia luotoista oli annettu yrityksille, 38 prosenttia henkilöasiakkaille ja 2 prosenttia julkisyhteisöille.

Henkilöasiakkaiden luotoista 75 prosenttia oli asuntoluottoja. Asuntoluotot lisääntyivät myös määrällisesti hieman. Muut henkilöasiakkaiden luotot olivat lähinnä kulutus-, auto- ja luottokorttiluottoja sekä tileihin liittyviä luottolimiittejä.

Yrityksille annettujen luottojen asiakasryhmäkohtainen jakauma pysyi pääosin ennallaan. Televiestintäyrityksille annettuja sitovia luottolupauksia oli 6,5 miljardia euroa, kun niitä kesäkuun lopussa oli 6,2 miljardia euroa. Kasvu johtuu pohjoismaisten operaattoreiden sitoumusten lisääntymisestä. Syyskuun lopussa summasta oli nostettu 3,9 miljardia euroa. Osalla luotoista on täysimääräinen tai osittainen vientiluottotakuu tai muu vastaava vakuus. Suurin osa televiestintäyrityksille annetuista luotoista liittyy pohjoismaisten operaattoreiden ja laitevalmistajien toiminnan rahoittamiseen.

Liiketoiminnan kohdentaminen pohjoismaisiin asiakkaisiin on osaltaan pitänyt luottokannan laadun tyydyttävällä tasolla. Luottokannan laadun heikkenemisestä näkyy vielä joitakin merkkejä. Nordea tarkkailee luottokannan laatua koko ajan, koska epävarmat saamiset ja luottotappiot lisääntyvät yleensä viiveellä laskusuhdanteen aikana. Tarpeen vaatiessa ryhdytään ennakoiviin toimenpiteisiin.

Pääomamarkkinoiden vaikutus

Vahinkovakuutustoiminnan myynti vähensi Nordean sijoituksia ja siten myös sijoitustoiminnan tuottojen vaihtelevuutta kolmannella neljänneksellä. Jäljellä olevista sijoituksista suurimmat liittyvät henkivakuutustoimintaan, tiettyihin eläkeohjelmiin ja konsernin varainhallintaan. Pääomamarkkinoiden kehitys vaikuttaa jonkin verran myös perinteisen pankkitoiminnan tuottoihin, etenkin palkkiotuottoihin.

Henkivakuutustoiminta

Osakekurssien laskun seurauksena konsernin henkivakuutustoiminnan arvostuserot ja varaukset pienenivät 2,9 prosenttiin sitoumuksista, kun ne edellisneljänneksen lopussa olivat 7,5 prosenttia sitoumuksista. Vastaava luku oli lokakuun puolivälissä 3,0 prosenttia.

Henkivakuutustoiminnan osakesijoituksia pienennettiin kolmannen neljänneksen aikana. Syyskuun lopussa osakesijoituksien osuus kaikista sijoituksista oli 17 prosenttia, kun se kesäkuun lopussa oli 23 prosenttia. Korkotuotteisiin siirryttiin etenkin neljänneksen loppupuolella.

Osakesijoitusten osuutta on pienennetty edelleen ja lokakuun puolivälissä niiden osuus henkivakuutustoiminnan sijoituksista oli 15 prosenttia. Ruotsissa osakeomistuksista on luovuttu kokonaan. Norjassa niiden osuus sijoituksista on 5 prosenttia ja Suomessa 15 prosenttia. Tanskan henkivakuutustoiminnassa osakkeiden osuus kaikista sijoituksista on 23 prosenttia. Tästä suurin osa on vuoden 2002 loppuun asti suojattu menetelmällä, joka pienentää riskiä, kun osakekurssit laskevat, ja vähentää tuottoja kurssien noustessa.

Kokonaisuutena henkivakuutusyhtiöiden vakavaraisuus on määräysten edellyttämällä tasolla, vaikkakin joissakin tapauksissa vain pienin marginaalein. Henkivakuutustoimintaan ei sijoitettu uutta pääomaa kolmannella neljänneksellä.

Konsernin varainhallinta

Konsernin varainhallinnan sijoitukset ovat pääasiassa valtioiden ja kiinnitysluottolaitosten liikkeeseen laskemia joukkolainoja ja muita korkotuotteita. Salkun hoidossa käytetään aktiivisesti johdannaisinstrumentteja. Varainhallinnan positioihin sisältyvä korkoriski oli syyskuun lopussa 118 miljoonaa euroa (olettaen, että markkinakorot muuttuisivat samansuuntaisesti yhdellä prosenttiyksiköllä). Toisen neljänneksen lopussa vastaava riski oli 119 miljoonaa euroa.

Noteerattujen ja noteeraamattomien osakkeiden osuus konsernin varainhallinnan sijoituksista oli noin 3 prosenttia. Osakeriski VaR:na mitattuna oli syyskuun lopussa 51 miljoonaa euroa, kun se edellisneljänneksen lopussa oli 60 miljoonaa euroa.

Konsernin varainhallinnalla on aktiivisia riskisijoituksia sisältävä salkku, pääosin korkotuotteista ja joistakin noteeratuista osakkeista koostuva vertailusalkku sekä muista osakkeista koostuva salkku.

Aktiiviset riskisijoitukset perustuvat pääasiassa näkemykseen likvidien sijoituskohteiden kurssikehityksen suunnasta. Vertailusalkkuun sisältyvä markkinariski on ollut pieni koko vuoden 2002 ajan heijastaen pääomamarkkinoiden volatilitteettia ja riskien suhdetta tuottoihin. Muiden osakkeiden salkkuun sisältyy myytäväksi tarkoitettuja noteerattuja osakkeita, pankin muuhun liiketoimintaan liittyviä arvopapereita, noteeraamattomia osakkeita ja sijoituksia yksityisiin osakerahastoihin.

Eläkesitoumukset

Nordean eläkejärjestelyt eri Pohjoismaissa eroavat toisistaan ja noudattavat paikallisia määräyksiä. Osaa Nordean eläkevastuista Suomessa ja Ruotsissa ei kirjata taseeseen, mutta konsernin eläkelaitosten eläkevastuiden on oltava kokonaisuudessaan katettu.

Nordean tuloksen viimeaikaiset vaihtelut liittyvät pääasiassa konsernin eläkesäätiöön Ruotsissa. Suomessa ylikatteet ovat olleet suuremmat kuin Ruotsissa, koska Suomessa ylikatetta ei ole viime vuosina palautettu konserniin. Ruotsissa eläkesäätiön ylikatetta on palautettu säännöllisesti konserniin.

Ruotsin eläkesäätiön osakeomistuksia pienennettiin merkittävästi kolmannen neljänneksen aikana. Osakkeiden osuus kassan kaikista sijoituksista oli syyskuun lopussa 25 prosenttia, kun se kesäkuun lopussa oli 50 prosenttia. Varoja on edelleen siirretty aktiivisesti muihin sijoituskohteisiin, ja lokakuun puoliväliin mennessä osakkeiden osuus kaikista eläkesäätiön sijoituksista oli pienentynyt 22 prosenttiin.

Eläkelaitosten sijoitukset pyritään aktiivisesti sopeuttamaan markkinatilanteeseen tavoitteena optimoida riski/tuottorakenne suhteessa vastuiden kehitykseen ja rakenteeseen. Kolmannen neljänneksen aikana otettiin käyttöön uusia vertailukohteita ja uudet sijoitusperiaatteet. Konsernin varainhallinta vastaa eläkelaitosten sijoitusten taktisesta kohdentamisesta ja Nordea Investment Management yksittäisten arvopapereiden valinnasta.

Kustannustehokkuutta parannettava

Markkinaolosuhteet ovat olleet heikot 15 viime kuukauden ajan, minkä seurauksena tuotot ovat pienentyneet, vaikka liiketoiminnan volyymit ovat kasvaneet jonkin verran. Kulojen suhde tuottoihin on siksi lisääntynyt. Nordean kustannustehokkuutta on parannettava. Kustannuksiltaan liian suuria toimintoja täytyy sen vuoksi muuttaa, supistaa tai lopettaa. Liiketoimintojen yhdistäminen ja prosessien yhtenäistäminen sekä parhaiden käytäntöjen omaksuminen parantavat osaltaan kustannustehokkuutta.

Erityistä huomiota kiinnitetään kuitenkin yleiseen kulukehitykseen. Lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä nimellisten kulojen kasvun rajoittaminen on tärkeämpää kuin integrointi ja kehitystoimet, jotta konsernin toiminta saadaan sopeutettua vallitseviin markkinaoloihin. Kuluja valvotaan tiukasti.

Yhdistymishankkeet asetetaan siksi entistä tarkemmin tärkeysjärjestykseen. Kulojen pienentämiseksi lyhyellä aikavälillä konsernissa saatetaan lykätä hankkeita, joiden perustamiskustannukset ovat suuret ja/tai jotka maksavat itsensä takaisin vasta pitkän ajan kuluessa.

Kolmannella neljänneksellä toteutettiin tiettyjä toimenpiteitä tarvittavan kannattavuustason saavuttamiseksi lyhyellä aikavälillä. Lähitulevaisuudessa näitä toimenpiteitä lisätään.

Konserniin perustettiin uusi toiminto nimeltä konserniprosessit ja -teknologia. Sen tehtävänä on koordinoita ja nopeuttaa yhdistymisprosessia sekä

parantaa kustannustehokkuutta. Toimintoon kuuluvat konsernin tietotekniikka, elektroninen pankkitoiminta ja konsernin keskitettyjä prosesseja hoitavat yksiköt. Näillä kaikilla alueilla on tärkeää yhdistää ja yhtenäistää toimintaa.

Konsernin tietotekniikassa pyritään vähentämään kehittämiskuluja ja sopeuttamaan kehityshankkeet johtamisresursseihin ja organisaation mahdollisuuksiin.

Henkilöstökulujen osuus Nordean kaikista kuluista on yli 50 prosenttia. Henkilöstömäärää on jatkuvasti vähennettävä, jotta toimintaa voidaan tehostaa lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä.

Konsernin pankkitoiminnan kulu/tuotto-suhteelle asetettua 50 prosentin tavoitetta ei voitane saavuttaa niin kauan kuin Nordean liiketoiminnan rakenne ja markkinatilanne ovat nykyisen kaltaiset.

Pääoman tehokas käyttö vahvistaa tasetta

Riskienhallintaa pidetään Nordeassa erityisen tärkeänä ja konsernin tasetta pyritään vahvistamaan.

Tärkeimmäksi konsernin toiminnan tuloksellisuutta mittaavaksi tunnusluvuksi tulee economic profit. Tätä tunnuslukua ollaan parhaillaan ottamassa käyttöön, minkä seurauksena taloudellisen pääoman käyttöön kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Tuloksia ja kannattavuutta pidetään kasvua tärkeämpinä.

Viimeaikaisia toimenpiteitä ovat olleet vahinkovakuutustoiminnan myynti ja eräiden ydinliiketoimintaan kuulumattomien pohjoismaisten ja kansainvälisten omistusten myynti. Lisäksi pääomamarkkinoihin liittyviä riskejä on pyritty vähentämään aktiivisesti.

Muita mahdollisia keinoja taloudellisen pääoman vähentämiseksi ovat arvopaperistaminen ja luopuminen ydinliiketoiminnan ulkopuolisista omistuksista.

Pääoman käyttöä suunnitellessaan Nordea pyrkii kohdistamaan pääoman tehokkaasti liiketoiminnan riskiprofiiliin mukaisesti. Suunnittelussa otetaan huomioon myös markkinatilanne, joka tällä hetkellä on epäsuotuisa. Pääoman kokonaismäärä heijastaa tulevaisuudessa lisäksi liiketoiminnan kehittämiseen tarvittavan pääoman tarvetta, mahdollisuutta vapauttaa pääomaa olemassa olevista liiketoiminnoista ja osingonjakotavoitetta. Tavoitteet pitää ensisijaisen oman pääoman osuus riskisijoituksista 6,5 prosentissa ja vakavaraisuus 9 prosentissa ovat ennallaan.

Nämä seikat otetaan huomioon, kun päätetään omien osakkeiden takaisinostosta jatkossa. Osingonmaksua pidetään omien osakkeiden takaisinostoa tärkeämpänä.

Puolalaisen LG Petro Bankin hankinta

Nordea allekirjoitti toukokuussa ehdollisen sopimuksen, jonka mukaan Nordea ostaa korealaiselta LG:ltä 54,3 prosenttia puolalaisen LG Petro Bankin osakkeista. Lopuista liikkeessä olevista osakkeista tehtiin lunastustarjous. Lokakuun 17. päivään mennessä tarjouksen olivat hyväksyneet osakkeenomistajat, jotka omistavat 99,5 prosenttia osakkeista. Liikkeessä olevien osakkeiden kokonaishinnaksi muodostuu 467 miljoonaa zlotya (115 miljoonaa euroa).

LG Petro Bankin riskisijoitukset ovat noin 0,6 miljardia euroa. Niiden yhdistely Nordean tulokseen laskee hieman konsernin oman pääoman osuutta riskisijoituksista.

Muut viimeaikaiset tapahtumat

Syyskuun 30. päivänä tehtiin sopimus kaikkien korttiyhtiö Europay Norge AS:n osakkeiden myynnistä SEB:lle. Yrityksen omistaa kuusi norjalaista pankkia, ja Nordean omistusosuus on 18,75 prosenttia.

Kauppa saataneen päätökseen vuoden 2002 viimeisellä neljänneksellä, ja siitä saadaan 24 miljoonan euron myyntivoitto.

Oma pääoma ja vakavaraisuus

Oma pääoma oli neljänneksen lopussa 12 miljardia euroa, mikä vastaa ensisijaisen oman pääoman 7,0 prosentin osuutta riskisijoituksista. Vakavaraisuussuhde oli 9,0 prosenttia.

Nordea osti kolmannen neljänneksen aikana 40 miljoonaa omaa osakettaan 19. kesäkuuta 2002 julkistetun takaisinosto-ohjelman mukaan. Osakkeet ostettiin keskihintaan 43,50 Ruotsin kruunua.

Nordea AB (publ) lunasti 1. syyskuuta 2002 ennenaikaisesti takaisin liikkeessä olleen vaihtovelkakirjalainan, joka olisi erääntynyt vuonna 2042. Nordealla ei tämän jälkeen ole liikkeessä olevia vaihtovelkakirjoja.

Nordea laski heinäkuussa liikkeeseen 300 miljoonan punnan pääomalainan ja heinä-elokuussa 300 miljoonan euron pääomalainan.

Uuden konsernihoitajan nimitys

Lars G Nordström nimitettiin konsernihoitajaksi 25. elokuuta 2002. Hän seuraa tehtävässä Thorleif Krarupia. Nordström oli tätä ennen Nordean vähittäispankin johtaja ja konsernin johtoryhmän jäsen.

Konsernin johtoryhmän uusi kokoonpano julkistettiin syyskuussa. Konsernin johtoryhmän jäseniksi nimitettiin Kari Jordan ja Peter Schütze, ja joidenkin johtoryhmän jäsenten vastuualueita muutettiin 1. lokakuuta 2002 alkaen.

Nordean osake

Pohjoismaisten ja eurooppalaisten finanssikonsernien osakekurssit laskivat kolmannen neljänneksen aikana yli 20 prosenttia. Nordean osakkeen kurssi oli 18. lokakuuta 36,30 Ruotsin kruunua eli 35 prosenttia alempi kuin vuoden 2001 lopussa. Osakkeenomistajan saama kokonaistuotto vuoden 2002 yhdeksältä ensimmäiseltä kuukaudelta oli -31 prosenttia.

Näkymät

Pääomamarkkinat ovat kehittyneet heikosti ja ennusteita tärkeimpien makrotalouden indikaattoreiden kehityksestä on alennettu, minkä vuoksi Nordea uskoo talouden kasvun jatkuvan hitaana.

Nordea arvioi liiketoimintansa kehittyvän vakaasti vuoden viimeisellä neljänneksellä. Tuottojen arvioidaan pysyvän pääosin tämän vuoden neljänneksen keskimääräisellä tasolla. Lopputulos riippuu jossakin määrin pääomamarkkinoiden kehityksestä.

Kulujen uskotaan olevan jonkin verran vuosineljänneksen keskitason yläpuolella, koska toiminnan odotetaan vilkastuvan vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Luottotappioiden uskotaan pysyvän kolmannen neljänneksen tasolla.

Neljän Pohjoismaan talouksien odotetaan kasvavan vain vähän vuonna 2003, joten mahdollisuudet kasvattaa tuottoja ovat rajalliset. Lyhyiden korkojen nousu saattaisi parantaa korkomarginaaleja, mutta korkojen uskotaan nousevan vasta vuoden 2003 jälkipuoliskolla. Mahdollisuuksiin vaikuttaa jossakin määrin pääomamarkkinoiden kehitys.

Nordean täytyy parantaa kustannustehokkuuttaan. Kulukehitys pidetään edelleen tiukasti hallinnassa ja kuluja pyritään sopeuttamaan aktiivisesti vallitseviin epäsuotuisiin markkinaolosuhteisiin.

Epävarmuus maailmantalouden tilanteen paranemisesta on kasvanut, ja jatkuessaan epävarmuus voi johtaa luottokannan laadun heikkenemiseen keskipitkällä aikavälillä. Tavoitteena on kuitenkin edelleen, että luottotappiot eivät suhdannekierron aikana keskimäärin ylitä 0,4 prosenttia luottojen ja takausten kokonaismäärästä.

Tulos liiketoiminta-alueittain vuoden 2002 kolmannella neljänneksellä¹

Asiakasvastaulliset yksiköt	Liiketoiminta-alueet			Konsernin varainhallinta	Vahinkovakuutus ³	Muut	Yhteensä
	Vähittäispankki	Suuret yritys- ja yhteisöasiakkaat (CIB)	Varallisuudenhoito ja henkivakuutus ²				
Miljoonaa euroa							
Tuotot	1 112	308	55	26		-95	1 406
Kulut	-633	-174	-40	-9		-69	-925
Luottotappiot	-49	-10				-7	-66
Pääomaosuusmenetelmällä yhdistellyt yritykset		2				2	4
Tulos ennen sijoitus- ja vakuustustoiminnan tulosta	430	126	15	17		-169	419
Sijoitustoiminnan tulos, pankkitoiminta				14		25	39
Henkivakuustustoiminnan tulos			-13			0	-13
Vahinkovakuustustoiminnan tulos					-4	0	-4
Liikearvopoistot						-42	-42
Liikevoitto 2002: 7-9	430	126	2	31	-4	-186	399
2002: 4-6	440	127	-3	21	-87	-160	338
2002: 1-3	420	132	22	35	-31	-214	364
2001: 10-12	366	142	29	38	1	-108	468
2001: 7-9	425	-5	-32	21	-24	-157	228
Oman pääoman tuotto, %	24 %	15 %					11,1 %
Kulu/tuotto-suhde, pankkitoiminta	57 %	57 %	72 %	35 %			64 %

¹ Muutokset liiketoiminta-alueisiin perustuvan tuloslaskelman esitystavassa ja henkivakuustustoimintaa koskevissa tilinpäätösperiaatteissa on otettu huomioon tässä taulukossa. Vertailutiedot on muutettu vastaavasti.

² Henkivakuustustoiminnan tulos oli vuoden 2001 kolmannella neljänneksellä -49 miljoonaa euroa ja viimeisellä neljänneksellä 4 miljoonaa euroa. Vuoden 2002 ensimmäisellä neljänneksellä se oli -3 miljoonaa euroa ja toisella neljänneksellä -26 miljoonaa euroa.

³ Vahinkovakuustustoiminnan myynti vietiin päätökseen vuoden 2002 kolmannella neljänneksellä. Tästä syntyi lisätappiota 4 miljoonaa euroa.

Nordealla on 1. heinäkuuta 2002 lähtien ollut kolme liiketoiminta-alueita: vähittäispankki, suuret yritys- ja yhteisöasiakkaat sekä varallisuudenhoito ja henkivakuutus. Liiketoimintaa harjoittavilla yksiköillä on hajautettu tulosvastuu. Konsernin varainhallintaa hoitaa varainhallinta.

Asiakasvastuu on Nordeassa keskeisellä sijalla. Asiakkaan asiointi konsernissa sisältyy kokonaisuudessaan asiakasvastaullisen yksikön tuloslaskelmaan ja taseeseen. Kohdistetun oman pääoman tuoton laskemisessa käytetään määräysten mukaista veroprosenttia.

Pääomaa kohdistetaan liiketoimintayksiköille niiden todellisten riskien mukaan. Tässä mallissa otetaan huomioon luotto-, markkina-, vakuutus- ja liiketoimintariskit sekä operatiiviset riskit ja optimoidaan pääoman jakaminen ja käyttö liiketoiminta-alueiden kesken. Strategisia vaihtoehtoja ja tulosta arvioidaan tämän mallin mukaisen tuloksen (ns. economic profit) perusteella.

Varallisuudenhoidolla ja henkivakuutuksella on asiakasvastuu varallisuudenhoitopalveluista yhteisöasiakkaille ja yksityispankkitoiminnasta lukuun ottamatta vähittäispankin kanssa

yhteistä yksikköä. Lisäksi liiketoiminta-alueella on tuotevastuu sijoitusrahastoista. Oheisen taulukon liikevoitossa on mukana asiakasvastaullisten yksiköiden liikevoitto. Tuotetulos sisältää konsernin tuotot ja kulut sijoitusrahastoista, mukaan lukien myynti- ja jakelukustannukset vähittäispankin konttoreissa, ja se esitetään tämän osavuositarkastuksen varallisuudenhoitoa ja henkivakuutusta koskevassa osassa, kohdassa "tunnusluvut vuosineljänneksittäin – varallisuudenhoito".

Kolmen liiketoiminta-alueen lisäksi taulukossa esitetään konsernin varainhallinnan tulos. Varainhallinta vastaa konsernin omien arvopaperisalkkujen hallinnoinnista ja varainhankinnasta. Sarakkeessa "muut" esitetään ne tuotot ja kulut, joita ei ole kohdistettu liiketoiminta-alueille. Näitä ovat Nordea Bank Norgen ja ruotsalaisen Postgirot Bankin käteisostojen rahoituskulut, muita lainoja huonommalla etuoikeudella liikkeeseen laskettujen lainojen kulut, tuotot ja kulut kiinteistöinvestoinneista, liikearvopoistot, keskitetyt luottotappiovaraukset, osuudet pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksesta sekä kulut sellaisista konsernitoiminnoista, jotka eivät ole liiketoiminta-alueille tarjottuja palveluja. Niitä ei ole sisällytetty asiakasvastaullisten yksiköiden tulokseen.

Vähittäispankki

- **Kannattavuus korkealla tasolla; oman pääoman tuotto oli 24 prosenttia**
- **Henkilöstömäärä väheni ja kulu/tuotto-suhte parani**
- **Tarjous puolalaisen LG Petro Bankin koko osakekannasta**

Vähittäispankki palvelee sekä henkilöasiakkaita että yrityksiä. Liiketoiminta-alueen tehtävänä on näille asiakkaille suunnattujen palveluiden kehittäminen, markkinointi ja jakelu.

Markkinat

Markkinaolot olivat vuoden 2002 kolmannella neljänneksellä edellisneljänneksen kaltaiset. Keskuspankkikorot pysyivät ennallaan Suomessa ja Ruotsissa, mutta Norjan keskuspankki nosti ohjaukorkojaan 0,50 prosenttiyksikköä ja Tanskan keskuspankki laski luottokorkoaan 0,10 prosenttiyksikköä. Pohjoismaisten ja kansainvälisten osakemarkkinoiden tilanne heikkeni entisestään kolmannella neljänneksellä.

Vähittäispankin tuotteiden kysyntä pysyi vakaana kolmannella neljänneksellä pitkäaikaissäätämisen tuotteita ja yritysasiakkaiden luottoja lukuun ottamatta.

Liiketoiminta

Henkilöasiakkaiden luotot jatkoivat voimakasta kasvuaan. Luotonanto kasvoi neljänneksen aikana 1,4 miljardia euroa 53,8 miljardiin euroon. Edellisvuoden syyskuun lopusta luotonanto kasvoi 11 prosenttia. Henkilöasiakkaiden talletukset lisääntyivät 1,0 miljardia euroa ja olivat kolmannen neljänneksen lopussa 38,4 miljardia euroa. Kasvua edellisvuoden syyskuun lopusta oli 9 prosenttia. Kasvu oli voimakkainta Norjassa ja Ruotsissa.

Henkilöasiakkaiden luottomarginaalit laskivat hieman kolmannella neljänneksellä, mutta talletusmarginaalit pysyivät muuttumattomina.

Luotonanto yrityksille pysyi edellisneljänneksen tasolla ja oli syyskuun lopussa 54,5 miljardia euroa. Luotonanto laski Tanskassa, mutta kasvoi edelleen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Yritysasiakkaiden talletukset lisääntyivät neljänneksen aikana 0,6 miljardia euroa 26,4 miljardiin euroon. Kasvua oli 20 prosenttia vuoden 2001 syyskuusta.

Yritysasiakkaiden luotto- ja talletusmarginaalit pysyivät kolmannella neljänneksellä edellisneljänneksen verrattuna ennallaan.

Kokonaisuutena luotonanto kasvoi neljänneksen aikana 1,4 miljardia euroa ja oli neljänneksen lopussa 108,2 miljardia euroa. Kasvua oli 7 prosenttia

edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Luotonannosta noin puolet oli henkilöasiakkaiden asuntoluottoja ja yritysten kiinnelainoja. Talletukset lisääntyivät kolmannella neljänneksellä 1,6 miljardia euroa 64,9 miljardiin euroon. Kasvua oli 12 viime kuukauden aikana 13 prosenttia.

Sijoitusrahastojen nettomyynti oli kolmannella neljänneksellä 0,2 miljardia euroa eli jonkin verran edellisneljänneksiä alempi.

Nordean lunastustarjouksen LG Petro Bankin osakkeista ovat hyväksyneet osakkeenomistajat, jotka omistavat 99,5 prosenttia osakkeista. LG Petro Bank yhdistetään konsernin muuhun toimintaan Puolassa niin pian kuin mahdollista. Tämän jälkeen Nordea on yksi Puolan 15 suurimmasta rahoituspalvelujen tarjoajasta ja sillä on 50 konttoria ja 17 kiinnitysluottoja tarjoavaa toimipistettä. Pankki on edustettuna kaikissa Puolan suurimmissa kaupungeissa.

Englantilainen The Banker -lehti valitsi Nordean vuoden pankiksi Tanskassa, Suomessa ja Norjassa.

Verkkopankki

Nordea vahvisti kolmannella neljänneksellä edelleen asemaansa eniten käytettynä verkkopankkina. Kolmannella neljänneksellä konsernin verkkopankkiasiakkaiden määrä kasvoi 0,1 miljoonalla ja oli 3,2 miljoonaa. Internetin välityksellä osakekauppaa käyviä asiakkaita oli 286 000.

Verkkopankkiin kirjaututtiin 25,3 miljoonaa kertaa, eli kasvua oli 5,4 miljoonaa (27 prosenttia) vuoden 2001 kolmanteen neljänneksen verrattuna. Maksujen määrä oli kolmannella neljänneksellä 29,8 miljoonaa, mikä on 6,5 miljoonaa (28 prosenttia) enemmän kuin edellisvuoden vastaavana aikana.

Tulos

Luotto- ja talletusvolyyymien kasvu paransi rahoituskatetta samoin kuin edellisneljänneksillä.

Tuotot yhteensä laskivat prosentin, kun kertaluonteisten myyntivoittojen vaikutus eliminoidaan. Toisella neljänneksellä saatiin 30 miljoonan euron kertaluonteinen myyntivoitto, kun omistusosuus tanskalaisesta kiinnitysluottolaitos DLR:stä myytiin. Lisäksi kolmannella neljänneksellä saatiin 22 miljoonan euron myyntivoitto Suomen vähittäispankin myytyä perintäyhtiö Contant Oy:n osake-enemmistön.

Kulut olivat kausivaihteluiden vuoksi kolmannella neljänneksellä jonkin verran edellisneljänneestä pienemmät. Kuluja pyrittiin karsimaan toteuttamalla säästöjä, joihin verkkopankki, monikanavainen jakeluverkosto ja tuotannon keskittäminen antavat mahdollisuuden.

Henkilöstömäärä väheni 400:lla. Kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana vähennystä oli yhteensä 600 henkilöä.

Kulu/tuotto-suhde parani kolmannella neljänneksellä 57 prosenttiin, kun se toisella neljänneksellä oli 59 prosenttia. Luottotappioita oli 49 miljoonaa euroa, eli ne olivat edelleen hyvin matalalla tasolla. Liikevoitto oli 430 miljoonaa euroa. Oman pääoman tuotto oli 24 prosenttia.

Liikevoitto

	Yhteensä		Tanskan vähittäispankki		Suomen vähittäispankki		Norjan vähittäispankki		Ruotsin vähittäispankki		Puola ja Baltia	
	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002
Miljoonaa euroa												
Rahoituskate	785	774	202	211	224	222	113	107	239	228	7	6
Palkkiotuotot ja -kulut ja muut tuotot ¹	327	362	74	88	88	76	48	41	113	125	4	5
Tuotot yhteensä	1 112	1 136	276	299	312	298	161	148	352	353	11	11
Kulut yhteensä	-633	-675	-153	-174	-149	-153	-100	-100	-221	-237	-10	-9
Tulos ennen luottotappioita	479	461	123	125	163	145	61	48	131	116	1	2
Luottotappiot	-49	-21	-10	-12	1	-3	-33	-5	-7	0	0	-1
Liikevoitto	430	440	113	113	164	142	28	43	124	116	1	1
Kulu/tuotto-suhde, %	57	59	56	58	48	51	62	67	63	67	96	86
Oman pääoman tuotto, %	24	25	24	23	41	35	8	14	22	22	2	7

¹ Toisen neljänneksen maakohtaisissa luvuissa ei ole mukana 30 miljoonan euron erää, joka liittyy omistusosuuden myyntiin tanskalaisessa kiinnitysluottolaitos DLR:ssä.

Volyymit ja marginaalit

	Yhteensä		Tanskan vähittäispankki		Suomen vähittäispankki		Norjan vähittäispankki		Ruotsin vähittäispankki		Puola ja Baltia	
	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002
Miljardia euroa												
Luotonanto	108,2	106,8	29,3	29,3	24,5	24,0	18,6	18,2	34,9	34,5	0,9	0,8
Talletukset	64,9	63,2	14,8	14,1	21,3	20,7	9,7	9,5	18,5	18,4	0,6	0,5
Luottomarginaalit, %												
Yritysasiakkaat	1,2	1,2										
Henkilöasiakkaat	1,6	1,7										
Kokonaismarginaali	1,4	1,5										
Talletusmarginaalit, %												
Yritysasiakkaat	1,3	1,3										
Henkilöasiakkaat	2,1	2,1										
Kokonaismarginaali	1,8	1,8										

Tunnusluvut vuosineljänneksittäin

	7-9 2002	4-6 2002	1-3 ¹ 2002	10-12 2001	7-9 2001
Liikevoitto, miljoonaa euroa	430	440	420	366	425
Oman pääoman tuotto, %	24	25	23	18	22
Kulu/tuotto-suhde, %	57	59	60	58	57
Asiakaskunta: henkilöasiakkaita, miljoonaa	9,5	9,5	9,5	8,9	8,9
yritysasiakkaita, miljoonaa	0,9	0,9	0,9	0,6	0,6
Henkilöstömäärä (henkilötyövuotta)	23 000	23 400	23 600	22 700	22 700

¹ Postgirot Bank on mukana vuoden 2002 ensimmäisestä neljänneksestä alkaen.

Suuret yritys- ja yhteisöasiakkaat

- **Liikevoitto oli vakaa**
- **Uusia toimeksiantoja saatiin kohtuullisesti heikossa markkinatilanteessa**

Suuret yritys- ja yhteisöasiakkaat (Corporate and Institutional Banking, CIB) tarjoaa finanssituotteita ja -palveluita konsernin kaikille yritysasiakasryhmille. Sillä on asiakasvastuu suuryrityksistä, shipping-, offshore- ja öljyalan yrityksistä sekä rahoituslaitoksista. Investointipankkipalveluita tarjoaa erillinen juridinen yksikkö, Nordea Securities.

Markkinat

Markkinanäkymät olivat edelleen epävarmat ja yritysasiakkaiden kiinnostus yrityskauppoihin ja käyttömääriin investointeihin oli melko vähäistä. Pohjoismaisten ja kansainvälisten osakemarkkinoiden heikkeneminen jatkui edelleen kolmannella neljänneksellä. Toiminta ensimarkkinoilla oli vähäistä ja vaihto jälkimarkkinoilla pientä, ja osakeindeksit laskivat.

Osakemarkkinat

	Markkinavolyymi		Markkinaindeksi
	7-9, 2002 mrd euroa	7-9 vs. 4-6 %	7-9, 2002 %
Tanska	12,8	-23,3	-21,9
Suomi	39,0	-17,7	-14,2
Norja	10,6	-14,4	-25,5
Ruotsi	52,6	-24,3	-26,4
Keskimäärin		-21,2	-22,0

Liiketoiminta

Suurasiakastoiminnon liiketoiminta jatkui vilkkaana melko heikosta markkinatilanteesta huolimatta. Eräillä osa-alueilla, kuten osakesalkkujen suojauksessa, kassanhallinnassa ja velkapääomamarkkinoilla saatiin merkittäviä toimeksiantoja. Luottosalkun tuotto säilyi edelleen tyydyttävänä.

Shipping-, offshore- ja öljyalan toiminta vilkastui jonkin verran kolmannella neljänneksellä, ja Nordea varmisti useita merkittäviä asiakassopimuksia. Yhdysvaltain dollarin heikentyminen pienensi luottokantaa ja vaikutti myös tuottoihin. Luottomarginaalien kasvu kompensoi kuitenkin dollarin heikentymisen vaikutusta. Eräitä epävarmoja saamia järjesteltiin onnistuneesti uudelleen.

Kansainvälisen toiminnon liiketoiminta pysyi vakaana, kun tarkoituksellista luottojen vähentämistä ei oteta huomioon. Ydinliiketoimintaan kuulumatonta luotonantoa vähennettiin suunnitelmien mukaan.

Markets-toiminnon asiakkaiden aktiivisuus oli odotettua vähäisempää kesäkuukausina, mutta piristyi neljänneksen loppupuolella. Monimutkaisten riskituotteiden, kuten korko- ja valuuttajohdannaisten, kysyntä kasvoi edelleen kohdennettujen myyntitoimien ansiosta. Toiminta

velkapääomamarkkinoilla jatkui edelleen vilkkaana ja painottui yksityisiin sijoituksiin ja syndikoituihin luottoihin. Tanskassa markkinoille tuotiin e-Markets-portaali, joka on Internet-pohjainen valuutta- ja rahamarkkinatuotteiden jakelukanava. Rahamarkkina- ja valuuttakauppa verkossa on nyt mahdollista kaikissa Pohjoismaissa.

Nordea on saanut oikeuden osallistua Saksan keskuspankin valtionlainoilla toteuttamiin avomarkkinaoperaatioihin.

Investointipankin liiketoiminta oli kolmannella neljänneksellä markkinaolosuhteet huomioon ottaen kohtuullisen vilkasta. Nordea Securities nousi Pohjoismaiden kolmanneksi suurimmaksi osakevälittäjäksi, kun mittapuuna käytetään osuutta pörssien yhteenlasketusta vaihdosta. Kuten aiemmin on ilmoitettu, Nordea Securities on käynnistänyt investointipankkitoiminnan tämänhetkisen heikon markkinatilanteen vuoksi kulujen vähentämisohjelman. Se johtaa henkilöstömäärän vähentämiseen noin sadalla.

Säilytyspalvelut menestyivät epävakailta osakemarkkinoilla hyvin ja paransivat markkinaosuuttaan. Tapahtumamäärät kasvoivat 5 prosenttia. Säilytyksessä olevat varat vähenivät toisesta neljänneksestä 2 prosenttia.

Kaupan rahoituksen ja vienti- ja erityisrahoituksen liiketoiminta pysyi tyydyttävällä tasolla. Nordea kasvatti markkinaosuuttaan vientirahoituksessa. Talouden epävarmuus hidasti monien vireillä olevien sopimusten toteutumista.

Yhtenäisten tuotantoprosessien käyttöönotto eteni. Hanke rahamarkkina- ja valuuttakaupan yhtenäisen perusrakenteen luomiseksi saavutti syyskuussa merkittävän virstanpylvään, kun valuuttakaupan tapahtumat siirrettiin Suomessa uuteen yhteiseen Wall Street -järjestelmään.

Tulos

Tuotot yhteensä olivat kolmannella neljänneksellä 308 miljoonaa euroa eli 24 miljoonaa euroa (8 prosenttia) suuremmat kuin vuoden 2002 toisella neljänneksellä. Rahoituskate kehittyi myönteisesti, kun suurasiakastoiminnon luottomarginaalit olivat jonkin verran aikaisempaa suuremmat. Luotonanto kokonaisuutena väheni hieman. Palkkiotuotot pysyivät toisen neljänneksen tasolla.

Kulut yhteensä olivat kolmannella neljänneksellä 174 miljoonaa euroa, kasvua 4 miljoonaa euroa edellisneljänneksestä. Luku sisältää Nordea Securitiesin kulujenleikkausohjelmaan liittyvän 8 miljoonan euron varauksen ja New Yorkin ja Lontoon toimipaikkojen vastaavaan ohjelmaan liittyvän 5 miljoonan euron varauksen. Muiden kulujen kehitys pysyi vakaana.

Luottotappiot olivat 11 miljoonaa euroa, kun edellisvuonna tehdystä yleisestä luottotappiovarauksesta jäljellä olleet 26 miljoonaa euroa oli kohdennettu ilmenneiden yksilöityjen varaustarpeiden kattamiseen. Maariskivaraus ei ole mukana tässä luvussa. Luottokannan laatu pysyi tyydyttävällä tasolla. Maariskivarausta pienennettiin miljoona euroa, kun toiminta väheni Brasiliassa ja Iranissa. Brasilian luottokelpoisuusluokituksen aleneminen tosin kumosi osaksi toiminnan vähenemisen vaikutuksen.

Liikevoitto oli 126 miljoonaa euroa ja oman pääoman tuotto 15 prosenttia. Kulu/tuotto-suhde oli 57 prosenttia.

Organisaatiomuutokset 1. lokakuuta 2002

Shipping-, offshore- ja öljyalan toiminto ja kansainvälinen konttoriverkosto muodostavat uuden toiminnon, jonka nimi on shipping ja kansainvälinen pankkitoiminta (Shipping and International Banking).

Liiketoiminta-alueeseen kuuluu siten 1. lokakuuta alkaen neljä toimintoa. Ne ovat suurasiakkaat, shipping ja kansainvälinen pankkitoiminta, Markets sekä investointipankki. Tässä osavuositarkastuksessa annetut tiedot on ryhmitelty kolmannella neljänneksellä käytössä olleen organisaatorakenteen mukaan.

Liikevoitto toiminnoittain

	Yhteensä		Suurasiakkaat		Shipping, Offshore and Oil Services		Kansainvälinen toiminto ¹		Investment Banking ¹		Muut		Markets ²	
	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002
Miljoonaa euroa														
Rahoituskate	110	102	63	57	25	25	17	15	1	1	4	4		
Muut tuotot	198	182	104	105	16	12	27	23	27	26	24	16		
Tuotot yhteensä	308	284	167	162	41	37	44	38	28	26	28	20	113	112
Kulut yhteensä	-174	-170	-64	-77	-6	-9	-27	-22	-35	-35	-42	-27	-52	-51
Tulos ennen luottotappioita	134	114	103	85	35	28	17	16	-7	-9	-14	-7	61	61
Luottotappiot	-11	8	-9	-12	-1	9	-6	2			5	9		-
Maariskivaraus	1	7					1	7			0	0		-
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksesta	2	-2					1	-3			1	1		-
Liikevoitto	126	127	94	73	34	37	13	22	-7	-9	-8	3	61	61
Luotonanto, mrd euroa	25,9	26,3	16,3	16,6	5,5	5,8	3,7	3,6	-	-	0,3	0,3	-	-

¹ Luvut ovat tuloseriä toiminnon asiakasvastuullisena harjoittamasta toiminnasta. Sillä on tuottoja ja kuluja myös toiminnasta, josta sillä on palvelu- ja tuotevastuu. Nämä on kohdistettu konsernin muille asiakasvastuullisille yksiköille.

² Marketsilla on tuotevastuu valuutta- ja rahamarkkinatuotteista ja niihin liittyvistä johdannaisista sekä muista kaupankäyntituotteista. Marketsin toimintaa seurataan tuotekohtaisen tuloksen avulla. Tuotetulos sisältää kaikki kyseiseen tuotteeseen liittyvät tuotot ja kulut, jotka kohdennetaan CIB:n ja vähittäispankin asiakasvastuullisille yksiköille.

Tunnusluvut vuosineljänneksittäin

	7-9 2002	4-6 2002	1-3 2002	10-12 2001	7-9 2001
Liikevoitto, miljoonaa euroa	126	127	132	142	-5
Oman pääoman tuotto, %	15	15	14	16	0
Kulu/tuotto-suhde, %	57	60	53	53	51
Henkilöstömäärä (henkilötyövuotta)	3 700	3 800	3 800	3 700	3 700

Varallisuudenhoito ja henkivakuutus

- **Vaikeassa markkinatilanteessa hoidossa oleva varallisuus väheni 7 prosenttia**
- **Toimintaa kohdennetaan ja kuluja vähennetään Investment Management -toiminnassa**
- **Henkivakuutustoiminnan riskejä vähennetään**
- **Financial Times arvioi Nordean yhdeksi viidestä suurimmasta yli rajojen toimivasta eurooppalaisesta sijoitusrahastonhoitajasta**

Liiketoiminta-alueeseen kuuluvat yhteisöasiakkaiden varallisuudenhoito, henki- ja eläkevakuutus, sijoitusrahastot, yksityispankkitoiminta sekä toiminta yksityishenkilöiden säästämismarkkinoilla.

Markkinat

Osakemarkkinat jatkoivat laskuaan kaikkialla maailmassa neljänneksen aikana. Pohjoismaiset osakeindeksit laskivat keskimäärin 22 prosenttia kolmannella neljänneksellä.

Liiketoiminta

Liiketoiminta-alueella käynnistettiin useita uudelleenjärjestelyhankkeita, joilla toimintaa pyritään sopeuttamaan vaikeaan toimintaympäristöön. Uudistuksista kerrotaan jäljempänä. Neljänneksen aikana hoidettavaksi saadut uudet varat vastasivat nettomääräisesti vuositasolla 3 prosenttia hoidossa olleesta varallisuudesta, mikä jäi alle 12 prosentin strategisen tavoitteen. Tammi-syyskuussa vastaava luku oli 7 prosenttia.

Investment Management

Investment Management keskitti neljänneksen aikana eurooppalaisten, yhdysvaltalaisen ja maailmanlaajuisten osakesijoitusten hallinnoinnin yhteen paikkaan, ja käytössä on nyt vain yksi sijoitusprosessi. Myös kiinteäkorkoisten eurotuotteiden hallinnointi koottiin yhteen paikkaan, samoin kuin norjalaisten osakkeiden hallinnointi.

Nordea sai kansainvälisessä kilpailussa hoidettavakseen uusia eurooppalaisia ja maailmanlaajuisia osakesalkkuja. Liiketoimintayksikön hoidettavakseen saamat uudet sijoitukset olivat nettomääräisesti 0,5 miljardia euroa. Hoidossa oleva varallisuus väheni 62,6 miljardiin euroon, eli 8 prosenttia edellisneljänneksestä. Keskimääräiset bruttomarginaalit olivat 0,20 prosenttia, kun ne edellisneljänneksellä olivat 0,19 prosenttia. Ne pysyivät vakaina huolimatta siitä, että osakesijoitusten osuus kaikista sijoituksista laski 43 prosentista 35 prosenttiin neljänneksen aikana.

Sijoitusrahastot

Financial Times arvioi elokuussa Nordean yhdeksi viidestä suurimmasta yli rajojen toimivasta eurooppalaisesta sijoitusrahastonhoitajasta. Arvio perustui eurooppalaisen jakelukanavan rahastomyyntiin. Standard & Poor's Micropal antoi seitsemälle Nordean rahastolle luokituksen,

kun niiden perustamisesta tuli kuluneeksi 36 kuukautta. Rahastoista kaksi sai parhaimman luokituksen eli viisi tähteä ja viisi rahastoa sai neljä tähteä.

Hoidossa oleva varallisuus väheni edellisneljänneksestä 11 prosenttia 30,4 miljardiin euroon.

Markkinaosuudet vuoden 2002 kolmannella neljänneksellä

	Pohjoismaat	Tanska	Suomi	Norja	Ruotsi
Uudet sijoitukset, netto	1,5 %	.. ²	13,8	.. ³	12,1 %
Hoidossa oleva varallisuus	19,7 % ¹	25,9 %	23,9 %	9,4 %	17,9 % ¹

¹ Markkinaosuus Ruotsissa toisen neljänneksen lopussa 2002.

² Uusien sijoitusten nettomäärä negatiivinen vuoden 2002 kolmannella neljänneksellä.

³ Sijoitusten nettomäärä Norjassa negatiivinen vuoden 2002 kolmannella neljänneksellä.

Sijoitusrahastojen keskimääräinen bruttomarginaali oli 0,97 prosenttia. Laskua edellisneljänneksestä oli 0,05 prosenttiyksikköä, mikä kertoo rahastojen sijoitusten jakauman huomattavasta muutoksesta.

Henkivakuutus

Nordea Life & Pensions vähensi edelleen lyhyen aikavälin riskejään. Neljänneksen lopussa Ruotsissa luovuttiin kaikista osakeomistuksista. Muissa Pohjoismaissa osakesijoitusten määrä supistettiin alle 10 prosenttiin sijoitusten kokonaismäärästä. Vakavaraisuus ei siten vaarannu, vaikka osakemarkkinat jatkaisivat laskuaan. Myös alttiutta korkojen laskun vaikutukselle on vähennetty. Riskien vähentäminen on myös osa henkivakuutustoiminnan meneillään olevaa uudelleenjärjestelyä. Henkivakuutustoiminnan riskejä ei kasvateta merkittävästi ennen kuin tarvittavat muutokset liiketoimintamalliin on tehty.

Henkivakuutuksen tuotteet kärsivät markkinoiden yleisestä epävarmasta kehityksestä. Nettomaksutulo laski 24 prosenttia toisesta neljänneksestä. Sijoitusten tuotto oli -0,8 prosenttia (-1,9 prosenttia toisella neljänneksellä) ja arvostuserot ja varaukset olivat 508 miljoonaa euroa (2,9 prosenttia sitoumuksista) neljänneksen lopussa.

Säästämisen ja sijoittamisen palvelut

Vähittäispankin asiakkaiden pitkäaikaisäästäminen (joka ei sellaisenaan ole mukana hoidossa olevan varallisuuden kokonaismäärässä) laski 6 prosenttia neljänneksen aikana. Rahasto-osuudet ja suorat osakeomistukset vähenivät hieman enemmän, mutta talletusten ja kiinteäkorkoisten tuotteiden lisääntyminen tasapainotti niiden laskua.

Nordic Private Banking

Liiketoimintayksikön asiakkaat olivat edelleen hyvin varovaisia toimissaan. Hoidossa olevaa varallisuutta oli kolmannen neljänneksen lopussa 18,6 miljardia euroa, kun sitä toisen neljänneksen lopussa oli 20,0 miljardia euroa. Neljänneksellä otettiin käyttöön uusi palvelukonsepti, jonka avulla tukitoimintoja voidaan rationalisoida ja palveluja suunnata entistä paremmin kohderyhmille.

European Private Banking

Luxemburgin tytäryhtiön toiminta säilyi vakaana ja sen hoidossa oleva varallisuus pysyi miltei muuttumattomana. Hoidossa olevaa varallisuutta oli kolmannen neljänneksen lopussa 6,5 miljardia euroa, kun sitä toisen neljänneksen lopussa oli 6,6 miljardia euroa. Markkinoille tuotiin uusi eläkesäästämistuote, joka on tarkoitettu eläkkeelle jääville pohjoismaisille asiakkaille Ranskassa. Tuote menestyi hyvin.

Tulos

Markkinoiden vaikea tilanne vaikutti edelleen negatiivisesti tuotetulokseen. Neljänneksen aikana käynnistettyjen toimenpiteiden kustannusvaikutukset alkavat näkyä vasta vähitellen. Varallisuudenhoidon kulut pysyivät entisellä tasollaan ja tuotot pienenivät. Varallisuudenhoidon tuotetulos neljänneksellä oli 35 miljoonaa euroa, kun se toisella neljänneksellä oli 49 miljoonaa euroa.

Konsernin vahinkovakuutustoiminnan myynnin jälkeen henkivakuutustoiminnan tulos esitetään konsernituloslaskelmassa yhtenä eränä. Henkivakuutus- ja vahinkovakuutustoiminnan luvut vertailuajanjaksoilta on muutettu tämän käytännön mukaisiksi.

Lisäksi henkivakuutustoimintaan sovellettavia konsernin tilinpäätösperiaatteita muutettiin kolmannella neljänneksellä. Kunkin juridisen yksikön sijoituksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena, kun ne arvostetaan hankinta-arvoon tai sitä alempaan markkina-arvoon. Vertailuluvut vuoden 2002 alkupuoliskolta on muutettu vastaamaan tätä käytäntöä. Muutos parantaa henkivakuutustoiminnan tulosta vuoden kuudelta ensimmäiseltä kuukaudelta 16 miljoonaa euroa. Ensimmäisen neljänneksen tulokseen vaikutus on -7 miljoonaa euroa ja toisen neljänneksen tulokseen 23 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminnan tulos heikensi henkivakuutustoiminnan kauden tulosta, vaikka suojaustoimenpiteet ja osakeomistusten supistaminen ovat vähentäneet tuloksen vaihtelua. Liikevoitto oli edelleen negatiivinen, -13 miljoonaa euroa. Toisella neljänneksellä liiketappio oli 26 miljoonaa euroa.

Volyymit, uudet sijoitukset ja marginaalit

	Yhteensä			Tanska		Suomi		Norja		Ruotsi	
	7-9 Uudet	2002 sij.	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002
Miljardia euroa	30,4	0,2	34,2	9,6	10,6	3,5	3,8	1,4	1,4	13,1	15,3
Sijoitusrahastot ¹	30,4	0,2	34,2	9,6	10,6	3,5	3,8	1,4	1,4	13,1	15,3
Investment Management	62,6	0,5	67,7								
josta sijoitusrahastot	27,3	-0,1	30,8								
josta konsernin sisäiset vakuutukset ²	16,5	0,2	19,5								
Nordic Private Banking	18,6	0,0	20,0								
European Private Banking	6,5	0,1	6,6								
Kiinteistöt	1,9		1,9								
Yhteensä	92,7	0,9	99,6								
Sijoitusrahastomarginaali, % ³	0,97		1,02	0,56	0,62	1,35	1,45	0,86	1,00	1,10	1,14
Investment Management -marginaali, % ⁴	0,20		0,19								

¹ Mukaan lukien Pohjoismaiden ulkopuolella 3,0 miljardia euroa toisella neljänneksellä ja 2,8 miljardia euroa kolmannella neljänneksellä.

² Sijoitussidonnaiset vakuutukset sisältyvät pääsääntöisesti sijoitusrahastoihin.

³ Tanskan marginaalit ovat nettomarginaaleja ja muiden maiden marginaalit bruttomarginaaleja (ennen rahastojen hallinnointikuluja).

⁴ Marginaaleja laskettaessa otetaan huomioon Nordean sijoitusrahastot ja konsernin sisäiset vakuutukset.

Tunnusluvut vuosineljänneksittäin – varallisuudenhoito

	7-9	4-6	1-3	10-12	7-9
Miljoonaa euroa	2002	2002	2002	2001	2001
Tuotot	109	124	131	133	117
Kulut	-49	-49	-48	-63	-52
Jakelukulut	-25	-26	-27	-15	-15
Tuotetulos	35	49	56	55	50
<i>josta vähittäispankin osuus</i>	<i>15</i>	<i>19</i>	<i>31</i>	<i>30</i>	<i>33</i>
Liikevoitto, asiakasvastaulliset yksiköt	15	23	25	25	17
Kulu/tuotto-suhde, % - asiakasvastaulliset yksiköt	72	62	61	64	69
Hoidossa oleva varallisuus, miljardia euroa	93	100	108	105	87
Henkilöstömäärä (henkilötyövuotta)	856	856	846	846	842

Tunnusluvut vuosineljänneksittäin – henkivakuutus

	7-9 2002	4-6 2002	1-3 2002	10-12 2001	7-9 2001
Miljoonaa euroa					
<i>Perinteinen henkivakuutus</i>					
Vakuutusmaksutulo, jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen	381	486	559	589	367
Vakioitu sijoitustoiminnan tulos ¹	285	239	239	288	279
Korvauskulut, maksetut korvaukset ja varausten muutos	-511	-642	-704	-889	-555
Vakuutustoiminnan liikekulut	-29	-31	-31	-29	-26
Oikaistu tulos¹	126	52	63	-41	65
Kurssivaihteluiden vaikutus sijoitustoiminnan tulokseen	-435	-540	-158	267	-776
Laskuperustekorona muutos	-277	-94	211	-228	4
Säännösten mukainen tulos	-586	-582	116	-2	-707
josta vakuutuskenottajien osuus	-6	-11	-11	-5	-1
josta siirrot varauksiin/varauksista	579	570	-110	12	655
Sairaus- ja tapaturmavakuutustoiminnan tulos	-1	-5	0	-	-
Tulos ennen veroja	-14	-28	-5	5	-53
<i>Sijoitussidonnaiset vakuutukset</i>					
Vakuutusmaksutulo, jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen	84	125	134	189	91
Tulos ennen veroja	1	2	2	-1	4
<i>Yhteensä</i>					
Vakuutusmaksutulo, jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen	465	611	693	778	458
Tulos ennen veroja	-13	-26	-3	4	-49
josta vähittäispankin osuus	14	16	12	22	11
Joukkolainat	12 945	11 699	11 453	11 205	10 813
Osakkeet	3 543	4 859	5 330	5 001	4 384
Kiinteistöt	1 908	1 872	1 782	1 740	1 663
Sijoitussidonnaiset vakuutukset	2 827	3 144	3 533	3 378	2 952
Sijoitukset yhteensä	21 223	21 574	22 098	21 324	19 812
Sijoitusten tuotto, % ²	-0,8	-1,9	0,5	3,3	-3,1
Vastuuvelka	20 585	20 901	21 249	20 534	19 120
Arvostuserot ja varaukset	508	1 088	1 694	1 566	1 563
Henkilöstömäärä (henkilötyövuotta) ³	896	787	796	802	827

¹ Säännösten mukaisessa raportoinnissa sijoitukset arvostetaan markkina-arvoon, minkä vuoksi lyhytaikaiset kurssivaihtelut vaikuttavat tulokseen. Vakioitu sijoitustoiminnan tulos on laskettu henkivakuutuksen sijoitusomaisuuden pitkän aikavälin tuotto-odotuksen mukaan.

² Ilman sijoitussidonnaisten vakuutusten vaikutusta.

³ Henkilöstömäärän lisäys vuoden 2002 kolmannella neljänneksellä aiheutui aikaisemmin vahinkovakuutuksen liiketoiminta-alueeseen sisältyneiden yhteisten toimintojen siirtymisestä henkivakuutustoimintaan.

Konsernin varainhallinta

- **Markkinoilla suuria hintavaihteluita**
- **Aktiivisen riskitradingin tulos positiivinen**

Konsernin varainhallinta vastaa konsernin omista sijoituksista ja muuhun kuin vakuutustoimintaan liittyvästä riskitradingista sekä konsernin varainhankinnasta ja taseriskien hallinnasta.

Markkinat

Markkinat heilahtelivat kolmannella neljänneksellä voimakkaasti. Osakekurssit laskivat jyrkästi ja markkinakorot alenivat.

Neljänneksen alussa markkinoilla odotettiin talouden kääntymistä nousuun vuoden jälkipuoliskolla. Neljänneksen loppua kohti mentäessä odotukset kääntyivät huoleksi mahdollisesti tulossa olevasta deflaatiosta.

Liiketoiminta

Neljänneksen lopussa konsernin osakesijoitusten hoidon keskittämistä jatkettiin ja siihen liittyvää toimintaa vähennettiin huomattavasti Suomessa ja Norjassa.

Nordea laski heinäkuussa ensimmäistä kertaa liikkeeseen puntamääräisen ikuisen lainan, jolla on huonompi etuoikeus kuin muilla lainoilla. Laina on määrältään 300 miljoonaa puntia. Lisäksi Nordea laski kolmannella neljänneksellä liikkeeseen 300 miljoonan euron alempaan toissijaiseen omaan pääomaan luettavan pääomalainan.

Konsernin varainhankinta on jälleenrahoituksessaan hyötynyt Nordean erilaisten lyhytaikaisten rahoitusohjelmien vilkkaasta kysynnästä.

Syyskuun lopussa konsernin varainhallinnan kaupankäyntipositioihin sisältyvä korkoriski oli 118 miljoonaa euroa olettaen, että markkinakorot muuttuisivat samansuuntaisesti yhdellä prosenttiyksiköllä. Edellisneljänneksen lopussa vastaava riski oli 119 miljoonaa euroa.

Osakeriski VaR:na mitattuna oli neljänneksen lopussa 51 miljoonaa euroa, kun se edellisneljänneksen lopussa oli 60 miljoonaa euroa. Lukuun sisältyvät kaikki noteeratut ja noteeraamattomat osakkeet sekä sijoitukset yksityisiin osakerahastoihin.

Tulos

Kolmannen neljänneksen liikevoitto oli 31 miljoonaa euroa verrattuna 21 miljoonaan euroon edellisneljänneksellä.

Sijoitustoiminnan tulos oli 14 miljoonaa euroa, kun se toisella neljänneksellä oli 4 miljoonaa euroa tappiollinen.

Joukkolainoista saadut tuotot olivat 61 miljoonaa euroa verrattuna edellisneljänneksen 28 miljoonaan euroon. Osakesijoituksista syntynyt tappio oli 47 miljoonaa euroa, kun se vuoden toisella neljänneksellä oli 32 miljoonaa euroa.

Konsernin varainhankinnan liikevoitto oli 17 miljoonaa euroa.

Liikevoitto toiminnoittain

	Yhteensä		Konsernin sijoitukset				Konsernin varainhankinta	
			Kiinteätuo- tuottoiset arvopaperit		Osake- salkut		7-9 2002	4-6 2002
	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002	7-9 2002	4-6 2002		
Miljoonaa euroa								
Tuotot			64	31	-46	-31	26	32
Kulut			-3	-3	-1	-1	-9	-7
Liikevoitto ilman sijoitustoiminnan tuottoja ja kuluja	17	25					17	25
Sijoitustoiminnan tulos	14	-4	61	28	-47	-32		
Liikevoitto	31	21						

Tunnusluvut vuosineljänneksittäin

	7-9 2002	4-6 2002	1-3 2002	10-12 2001	7-9 2001
Liikevoitto, miljoonaa euroa	31	21	35	38	21
Kulu/tuotto-suhde, %	35	22	23	17	23
Joukkolainat, miljoonaa euroa	14 154	13 496	15 124	13 378	11 942
Osakkeet, miljoonaa euroa	499	616	682	574	622
Sijoitukset yhteensä, miljoonaa euroa	14 653	14 112	15 806	13 952	12 564
Henkilöstömäärä (henkilötyövuotta)	98	104	106	101	103

Tiistaina 22. lokakuuta 2002

Lars G Nordström
Konsernijohtaja

- Puhelinkonferenssi, jossa on paikalla johdon edustajia, pidetään 22. lokakuuta 2002 klo 17.00 Ruotsin aikaa. (Puhelinkonferenssiin voi osallistua soittamalla numeroon +44 (0)20 8781 0577 (password Nordea) 10 minuuttia ennen tilaisuuden alkua.)
- Tämä osavuositarkastus on saatavana Internetistä osoitteesta www.nordea.com.
- Internetistä on saatavana myös tähän osavuositarkastukseen liittyvä graafinen esitys.

Lisätietoja:

Arne Liljedahl, konsernin talousjohtaja	+46 8 614 7996	
Sigurd Carlsen, sijoittajasuhteet	+46 8 614 7852	(tai +46 70 204 9878)
Erik Evrén, konserniviestintä	+46 8 614 8611	(tai +46 70 946 5389)

Tapahtumat vuonna 2003:

Tilinpäätös vuodelta 2002 julkistetaan 19. helmikuuta 2003.

Capital Markets -päivä

Nordea järjestää Capital Markets -päivän 18. marraskuuta 2002 klo 12.00–17.00 Lontoossa. Tapahtumapaikka on River Court, 120 Fleet Street, London EC4A 2BB. Lisätietoja annetaan Nordean lehdistöpalveluissa osoitteessa www.nordea.com.

Tämä tiedote julkistetaan myös ruotsiksi, norjaksi, tanskaksi ja englanniksi. Jos erikielisten tekstien välillä on epä johdonmukaisuuksia, englanninkielinen teksti on oikea.

Tilintarkastajat eivät ole tarkastaneet tätä osavuositarkastusta.

Tilinpäätösperiaatteet

Raportointi on muutettu vuoden 2002 alusta lähtien Ruotsin rahoitustarkastuksen luottoja koskevien uusien määräysten mukaiseksi. Nordea Bank Norgen hankinnan yhteydessä joulukuussa 2000 konserni teki yleisen luottotappiovarauksen. Varaus liittyi luottoihin, joita ei oltu vielä luokiteltu epävarmoiksi saamisiksi. Vuoden 2001 lopussa varaus oli 235 miljoonaa euroa. Erään sisältyi vuoden 2001 kolmannella neljänneksellä tehdystä sadan miljoonan euron yleisestä luottotappiovarauksesta jäljellä olleet 36 miljoonaa euroa. Nordean luottotappiovaraukset analysoitiin ja määritettiin uusien määräysten mukaan vuoden 2002 ensimmäisellä neljänneksellä, minkä jälkeen vuoden 2001 lopun varaukset (2 259 miljoonaa euroa, 155 miljoonan euron maariskit pois lukien) luokiteltiin uudelleen seuraavasti:

Miljoonaa euroa	
Varaukset saatavakohtaisesti arvostetuista saamisista	1 803
Varaukset saatavaryhmäkohtaisesti arvostetuista saamisista	92
Yleiset luottotappiovaraukset	364
Yhteensä	2 259

Konsernin vahinkovakuutustoiminnan myynnin jälkeen henkivakuutustoiminnan tulos esitetään konsernituloslaskelmassa yhtenä eränä. Henkivakuutus- ja vahinkovakuutustoiminnan luvut vertailuajanjaksoilta on muutettu tämän käytännön mukaisiksi. Lisäksi henkivakuutustoimintaan sovellettavia konsernin tilinpäätösperiaatteita muutettiin kolmannella neljänneksellä. Kunkin juridisen yksikön sijoituksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena, kun ne arvostetaan hankinta-arvoon tai sitä alempaan markkina-arvoon. Vertailuluvut vuoden 2002 alkupuoliskolta on muutettu vastaamaan tätä käytäntöä.

Muilta osin on noudatettu Ruotsin kirjanpitolautakunnan vuoden 2002 alusta voimaan tulleita suosituksia. Näiden suositusten noudattaminen ei ole vaikuttanut raportointiin. Tilinpäätösperiaatteet ja laskentatavat ovat muilta osin samat kuin Nordean vuoden 2001 tilinpäätöksessä.

Käytetyt vaihtokurssit

	1-9 2002	1-9 2001	1-12 2001
1 euro = ... Ruotsin kruunua			
Tuloslaskelma (keskikurssi)	9,1522	9,1779	9,2684
Tase (kurssi kauden lopussa)	9,1516	9,7321	9,3012
1 euro = ... Tanskan kruunua			
Tuloslaskelma (keskikurssi)	7,4306	7,4550	7,4515
Tase (kurssi kauden lopussa)	7,4274	7,4367	7,4365
1 euro = ... Norjan kruunua			
Tuloslaskelma (keskikurssi)	7,5769	8,0710	8,0516
Tase (kurssi kauden lopussa)	7,3415	8,1100	7,9515

Säännösten mukainen tuloslaskelma

Miljoonaa euroa	Liite	7-9	7-9	1-9	1-9
		2002	2001	2002	2001
Korkotuotot		2 674	2 712	7 781	8 678
Korkokulut		-1 703	-1 809	-4 985	-5 902
Rahoituskate		971	903	2 796	2 776
Osinkotuotot		6	1	33	45
Palkkiotuotot ja -kulut		379	327	1 170	1 068
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	1	34	82	177	258
Liiketoiminnan muut tuotot		58	32	127	213
Liiketoiminnan tuotot yhteensä		1 448	1 345	4 303	4 360
Hallintokulut:					
Henkilöstökulut		-521	-471	-1 534	-1 419
Muut kulut		-358	-319	-1 082	-982
Suunnitelman mukaiset poistot		-83	-64	-240	-197
Liiketoiminnan kulut yhteensä		-962	-854	-2 856	-2 598
Tulos ennen luottotappioita		486	491	1 447	1 762
Luottotappiot, netto	2	-54	-209	-172	-315
Saamisen turvaamiseksi hankittujen kiinteistöjen arvonmuutokset	2	-12	-4	-13	-2
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksesta		4	29	36	60
Liikevoitto, pankkitoiminta		424	307	1 298	1 505
Liikevoitto, vakuutustoiminta	3	-22	-81	-186	-64
Liikevoitto		402	226	1 112	1 441
Eläkekulujen oikaisu		-123	2	-283	19
Verot		-86	-65	-265	-415
Vähemmistöosuus		0	2	0	0
Tilikauden tulos		193	165	564	1 045
Osakekohtainen tulos (laimennusvaikutuksen jälkeen), euroa		0,07	0,06	0,19	0,35

Säännösten mukainen tase

Miljardia euroa	Liite	30.9. 2002	31.12. 2001
Saamiset luottolaitoksilta		21	24
Luotonanto	4	147	138
Korolliset arvopaperit		30	33
Osakkeet		1	1
Tytär- ja osakkuusyhtiöosakkeet		1	1
Aineettomat hyödykkeet		2	3
Aineelliset hyödykkeet		2	2
Muut pankkitoiminnan varat ¹		26	16
Vakuutustoiminnan varat ¹		22	24
Vastaavaa yhteensä		252	242
Velat luottolaitoksille		31	30
Yleisön talletukset		91	83
Muut velat yleisölle		2	5
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		65	61
Muut pankkitoiminnan velat		26	23
Vakuutustoiminnan velat		19	22
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		6	6
Vähemmistöosuus		0	0
Oma pääoma	5	12	12
Vastattavaa yhteensä		252	242
¹ josta sijoitukset, joissa riski on asiakkailta ja vakuutusentittäjillä.		6	6

Rahoituslaskelma

Miljoonaa euroa	1-9 2002	1-9 2001
Varsinaisen liiketoiminnan kassavirta ennen varsinaiseen liiketoimintaan kuuluvien saamisten ja velkojen muutosta	1 774	957
Varsinaiseen liiketoimintaan kuuluvien saamisten ja velkojen muutos	-3 412	-4 076
Varsinaisen liiketoiminnan kassavirta	-1 638	-3 119
Investointien kassavirta	1 202	4 371
Rahoitustoiminnan kassavirta	2 192	-2 031
Kauden kassavirta	1 756	-779
Likvidit varat kauden alussa	8 323	5 831
Likvidit varat kauden lopussa	10 079	5 052

Muut liitteet

Vakavaraisuus	6
Johdannaissopimukset	7

Liitteet

	1-9 2002	1-9 2001
Liite 1 Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot , miljoonaa euroa		
Osakkeet/osuudet ja muut osakesidonnaiset erät	-17	-72
Korolliset arvopaperit ja muut korkosidonnaiset erät	72	241
Muut	4	1
Valuuttatoiminnan nettotuotot	118	88
Yhteensä	177	258
Liite 2 Luottotappiot, netto , miljoonaa euroa		
<i>Saatavakohtaisesti arvostetut saamiset</i>		
Toteutuneet luottotappiot	-241	-351
Tilikauden aikana toteutuneet luottotappiot, joista on aikaisemmin tehty luottotappiovaraus	199	266
Tilikauden aikana tehdyt luottotappiovaraukset	-458	-600
Palautukset toteutuneista luottotappioista	69	60
Luottotappiovarausten peruutukset	246	338
	-185	-287
<i>Saatavaryhmäkohtaisesti arvostetut saamiset</i>		
Toteutuneet luottotappiot	-12	-12
Palautukset toteutuneista luottotappioista	12	12
Luottotappiovarausten peruutukset / uudet luottotappiovaraukset	3	-6
	3	-6
<i>Yleiset luottotappiovaraukset</i>		
Yleisten luottotappiovarausten peruutukset / uudet yleiset luottotappiovaraukset	5	
Maariski	6	-20
Vastuusitoumukset	-1	-2
Luottotappiot, netto	-172	-315
Saamisen turvaamiseksi hankittujen kiinteistöjen arvonmuutokset	-13	-2
Luottotappiot liiketoiminta-alueisiin perustuvassa tuloslaskelmassa	-185	-317

	1-9 2002	1-9 2001
Liite 3 Liikevoitto, vakuutustoiminta, miljoonaa euroa		
Vahinkovakuutus		
Vakuutusmaksutulo jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen	841	1 111
Sijoitustoiminnan tuotot	64	86
Korvauskulut jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen	-698	-874
Vakuutustoiminnan liikekulut jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen	-249	-286
Vakuutustoiminnan tulos	-42	37
Sijoitustoiminta		
Korot ym.	70	96
Toteutuneet ja toteutumattomat voitot	-35	-50
Sijoitustoiminnan kulut	-4	-6
Sijoitustoiminnan nettotuotto-osuuden siirto	-67	-96
Sijoitustoiminnan tulos	-36	-56
Tulos ennen veroja, vahinkovakuutus	-78	-19
Henki- ja eläkevakuutus		
Vakuutusmaksutulo jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen	1 675	1 784
Maksetut korvaukset ja varausten muutos	-1 447	-1 627
Asiakashyvitystasoisuustavastuun muutos	825	879
Vakuutustoiminnan liikekulut jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen	-115	-105
Sairaus- ja tapaturmavakuutustoiminnan vakuutustekninen tulos	-6	0
Sijoitustoiminta		
Tuotot kiinteistöomaisuudesta	95	71
Korot ym.	404	576
Toteutuneet ja toteutumattomat myyntivoitot	-1 547	-1 773
Sijoitustoiminnan kulut	-16	-15
Eläkkeistä maksettava vero ym.	90	189
Tulos ennen veroja, henki- ja eläkevakuutus	-42	-21
Liikevoitto ennen konsernioikaisuja	-120	-40
Vahinkovakuutustoiminnan myynti	-44	-
Konsernioikaisut (liikearvopoisto)	-22	-24
Liikevoitto, vakuutustoiminta	-186	-64

Liite 4 Luotonanto

Luottosalkku, miljoonaa euroa	30.9.2002			31.12.2001		
	Luotonanto	Epävarmat saamiset		Luotonanto	Epävarmat saamiset	
		Netto	Varaukset		Netto	Varaukset
Yritykset	87 943	618	1 903	84 088	655	1 866
Henkilöasiakkaat	56 384	227	387	50 716	200	393
Julkisyhteisöt	2 925	0	0	2 766	0	0
Yhteensä	147 252	845	2 290	137 570	855	2 259
		30.9.	30.6.	31.3.	31.12.	30.9.
Epävarmat saamiset, miljoonaa euroa		2002	2002	2002	2001	2001
Epävarmat saamiset, brutto		3 136	3 180	3 132	3 114 ¹	3 120
Luottotappiovaraukset		-2 290	-2 305	-2 291	-2 259	-2 267
josta varaukset saatavakohtaisesti arvostetuista saamisista		-1 834	-1 836	-1 829	-1 803	
varaukset saatavaryhmäkohtaisesti arvostetuista saamisista		-79	-79	-82	-92	
yleiset luottotappiovaraukset		-377	-390	-380	-364	
Epävarmat saamiset, netto		846	875	841	855¹	853
Luottotappiovaraukset / epävarmat saamiset, brutto, %		73	72	73	73	73
Epävarmat saamiset, netto, %:ia luotonannosta		0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Saamisen turvaamiseksi hankittu omaisuus						
Kiinteistöomaisuus		3	12	13	13	17
Osakkeet ja osuudet		22	34	38	35	33
Muut		1	1	1	1	1
Yhteensä		26	47	52	49	51

¹ Ruotsin rahoitustarkastuksen määräysten mukaan matalakorkoiset saamiset luokitellaan epävarmoiksi saamisiksi. Vuoden 2001 lopun luvut on luokiteltu uudelleen ja niihin on sisällytetty 28 miljoonaa euroa matalakorkoisia saamia, jotka aiemmin luokiteltiin ongelmaluotoiksi.

	1-9	1-9
Liite 5 Oman pääoman muutokset, miljoonaa euroa	2002	2001
Oma pääoma kauden alussa	11 819	11 105
Osinko	-682	-675
Vaihtovelkakirjojen vaihto osakkeiksi	14	-
Omat osakkeet ¹	-184	-80
Muuntoerot	14	-210
Kauden tulos	564	1 045
Oma pääoma kauden lopussa	11 545	11 185

¹ Konsernin omistuksessa oli syyskuun lopussa 57,0 miljoonaa omaa osaketta (31.12.2001 konsernin omistuksessa oli 17,9 miljoonaa osaketta). Tammi-syyskuussa osakkeita oli konsernin omistuksessa keskimäärin 20,6 miljoonaa.

	30.9. 2002	31.12. 2001
Liite 6 Vakavaraisuus		
Ensisijainen oma pääoma, miljoonaa euroa	9 526	9 900
Vakavaraisuuspääoma, miljoonaa euroa	12 367	12 353
Riskisijoitukset (pankkitoiminta), miljardia euroa	137	136
Ensisijaisen oman pääoman osuus riskisijoituksista, %	7,0	7,3
Vakavaraisuussuhde, %	9,0	9,1

Liite 7 Johdannaissopimukset	Korko- johdannaiset		Osake- johdannaiset		Valuutta- johdannaiset	
	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo
Miljoonaa euroa 30.9.2002						
Positiivinen arvo	8 072	7 881	420	339	6 169	5 722
Negatiivinen arvo	8 466	8 278	247	215	6 915	6 110